

P109

İŞKENCEDE MEKANSAL DEĞİŞİM: “SOKAK VE AÇIK ALANLAR” (2012-2021 YILLARI ARASINDA SOKAKTA VE AÇIK ALANLARDA İŞKENCE NEDENİYLE TİHV’E YAPILAN BAŞVURULAR)

Hebun YAŞAR¹, Habibe GÜNEŞ², Elif TURAN³, Canan KORKMAZ¹, Süheyla AĞKOÇ¹, Rojda Welat KAYA¹, Hüseyin YAVIÇ⁴, Nihat BULUT⁵, Ayfer HORASAN⁴, Veysi ÜLGİN³, Aslı DAVAS², Ümit BİÇER¹

¹Türkiye İnsan Hakları Vakfı, İstanbul, Türkiye

²Türkiye İnsan Hakları Vakfı, İzmir, Türkiye

³Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Diyarbakır, Türkiye

⁴Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Van, Türkiye

⁵Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Ankara, Türkiye

Amaç: İşkence son yıllarda yaygınlaşmakta, toplumun gündelik yaşam ve özgürlük alanlarına sokağa, açık alanlara ve toplumsal mekanlara taşınmaktadır. İşkencenin alenileştirilmesi ve mekânsal değişimini değerlendirmek için kolluğun sokak ve açık alanlarda yaptığı müdahaleler; zaman, kullanılan yöntemler, hedef alınan kişi ve gruplar ile yol açtığı tıbbi sonuçlar yönünden değerlendirilmiştir.

Gereç-Yöntem: Türkiye İnsan Hakları Vakfı Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri’ne işkence nedeniyle başvuran ve son 10 yıl (01.01.2012-31.12.2021) içinde gözaltına alındığını belirten 5046 kişiye ait veriler; başvuruların sosyodemografik özellikleri, gözaltı fiilinin gerçekleştiği yer, zaman, uygulanan işkence yöntemleri, saptanan fiziksel ve ruhsal bulgular ile tanılar IBM SPSS Statistics (Ver.20.0) programında frekans analizi ve ki-kare ile istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Son 10 yıl içinde sokak/açık alan ve toplumsal gösteri mekanlarında işkenceye maruz kaldığını belirten başvuru sayısı 2518’dir (%49,9). Cinsiyet kimliklerine göre 967’si (%38,4) kadın, 1511’i (%60) erkek, 40’ı (%1,6) nonbinary/queer olan başvurularda yaş ortalamaları 32,0 (±12,39) olup, en düşük 2, en yüksek 82 olmak üzere 18 yaş altında 80 (%3,2) ve 65 yaş üzerinde 35 başvuru (%1,4) bulunduğu belirlenmiştir. Sokak/açık alanlarda işkence fiilleri en yüksek 2021 yılında (%68,1), 2013 yılı başvurularında %65,2 oranında gözlenirken, son 5 yılda sokak ve açık alanlarda yaşanan işkence fiillerinde doğrusal bir artış bulunduğu, 2021 yılı öncesinde iki kişiden biri sokak veya açık alandan gözaltına alındığından söz ederken 2021 yılında yaklaşık olarak 4 kişiden 3’ünün sokak veya açık alandan gözaltına alınması dikkat çekmektedir. Gözaltına alınma yerlerine göre yıllar arasındaki farklılık istatistiksel olarak da anlamlıdır ($X^2=232,067$, $p < 0,001$).

Plastik mermiye maruz kalanların %84,4’ü, kimyasal silaha maruz kalanların %89,5’i, basınçlı suya maruz kalanların ise %78,6’sı bu fiillere sokakta/açık alanda maruz kaldığını belirtmiştir. Sokakta ve açık alanda işkenceye maruz kalanların diğer mekanlarda işkence görülenlerden görece daha az fiziksel ve ruhsal tanı aldığı ve önerilen tedavilerin sınırlı olduğu görülmüştür.

3. ULUSLARARASI 19. ULUSAL ADLİ BİLİMLER KONGRESİ

Sonuç: Sokak ve açık alanda kolluğun uyguladığı işkence fiilleri, “orantılı güç uygulandığı”, “kaçmaya çalıştığı”, “kendisine zarar verdiği” iddialarıyla meşru kılınmaya çalışılmakta, sorumlular hakkında işlem yapılmamakta veya açılan karşı davalarla işkenceye maruz kalanların hukuki olarak sonuç almaları engellenmektedir. Sokak ve açık alanda uygulanan işkence fiillerinin giderek arttığı, kişilerde fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklara yol açtığı saptanmıştır.

Anahtar Kelime: işkence, sokak ve açık alan, kimyasal silah